

Елин Пелин
Край воденицата

Старият воденичар дядо Угрин прегледа още веднъж с голямо внимание гнилия и жабунясал улей на воденицата, разсипания градеж под него и едвам доуца с патерицата си до вратата, дето, отмалял, поседна на почивка. Силни болки защракаха счупената кост на крака му, раздвижен от тая малка разходка. Старецът простена глухо, сне шапката си и се възлегна на стената.

– Ох, ще осакатея, брее... на стари години!

Слънцето бе заседнало зад сините далечни планини на запад. Там се губеше вече последният кървав багрец и полека-лека се открояваше във вечерната дрезгавина, дълбок, лазурен и безкраен. Угасна жежък леген ден и лека вечерна хладина повея над земята. В полето нейде, отдалечено и тъжно, се вдигна до възбог последният ек на жална жетварска песен и замря. Вечерният здрач бавно и неусетно потъмня. В небесата една след друга затрепкаха светли звездици. В близкия вир закряха жаби и в чудната вечерна тишина някак успокоително и мечтателно трепна челиченият ек на дружната им песен. По пътя над воденицата за към село заглъхна шумен смях и говор на жътвари. По кривата пътечка във реката мерно задрънка клопатарче.

Шумът на воденицата като че ли се засили. Дядо Угрин цвъкна няколко пъти с огнилото, запали лулата и направи усилие да стане, ала болният крак нему позволи.

– Милено... Милено... къде се дяна? – завика малко обезпокоен той и внимателно впи очи в мрачината.

– Тук съм де – обади се ясен женски глас от малката градинка зад воденицата, – Тук съм, тук.

– Хайде, прибори се, стана късно! – викна малко наставно старецът.

– Е, нека поля, жегата е прегорила всичко! – обади се Милена.

Гласът на клопатарчето мерно и бавно приближи и спря на пътя до само градината. В тъмнината светна цигара. Милена се изправи и плахо погледна нататък.

До плета, в тъмните сенки на храсталака, стоеше човек, а до него спокойно чопкаше по тръните натоварено магаре.

– Добра вечер, Милено! – обади се тихо и някак неуверено млад мъжки глас из тъмнината.

Немощни тръпки полазиха снагата на Милена. Боса, по ръкави, с малка бяла пребрадка, която прибираше буйните и руси коси, тя стоеше като самодива сред градината.

– Дал бог добро, Свилене! – отвърна тя смутено и рече да избяга.

– Много късно поливаш – обади се пак Свилен.

Милена се спря.

„Божичко, божичко!“ – помисли си тя и не отговори.

– Къде ходиш, какво правиш? Не сме се скоро виждали – заговори смело Свилен.

– Е, сега нали знаеш – работно време – отговори Милена срамежливо.

– Откак се ожени не излизаш често по свят?

– Че защо да излизам?

– Е, защо... Кой знае? Види се, у дома ти е по-добре... при Стоян! – подигравателно рече Свилен.

Милена откъсна клонче от близката върба и без да отговори, закъса с наведена глава листата му.

– Човек привикнува!... Човешкото сърце семенява! – заговори Свилен.

Той се бе подпрял на плета и пушеше. До него смирено и кротко стоеше магарето му.

Милена все тъй нервно късаше листата на клончето и не можеше да отговори. Тя сещаше колко много я обиждат думите на Свилен и и се искаше да му каже, че той не мисли право. Сърцето и силно биеше и нещо страшно вълнуваше гърдите и, задавяше думите и, очите и се наливаха със сълзи, готови да се сипнат като градушка.

– Няма що – такъв е светът! Такъв е светът – без сърце... Може тъй да е по-хубаво – продължи бавно Свилен – Люби тогава, вземи оногова, па си живеј... Продај се, па си живеј... Стига да ти е добре.

– Свилене, не думай така, като знаеш кой... – проговори глухо Милена.

– Не чувам.

– Като знаеш кой бе причината, та... така да стане, не кори мен – повтори пак глухо тя.

– Не чувам! Ела по-близо де, гледай каква си плашлива!

– Трябва да се прибера, че тато е болен... Днес оставих свежървата сама и дойдох тук при него – рече Милена и страхливо приближи.

– Е, няма ли да те мъмрят?

– Се ми е едно... зарад тях няма да оставя баща си така...

Свилен замълча.

– А ти, Свилене, как си, как живееш? – попита Милена.

– Аз ли? Аз съм добре, Живея, работя и пия... Веселият, лудият Свилен, дето го познаваш ти – умря. Тоя Свилен, дето сега го гледаш, е друг – намръщен, лош и пиян! – отговори Свилен и потегли от цигарата.

Слабата светлина озари кръглото му русо лице, сините му очи и Милена го видя пак хубав, какъвто бе преди години, когато тъй лудо се обичаха. И неговите думи ѝ се сториха лъжливи.

– Какъв си ти, какъв! – укори го с пръст тя. – Май не си се променил... Чувам, с Кунка Попова...

– Че аз още тебе не съм прежалил! – настави след малко мълчание той, – И ми се струва, че няма лесно да те забравя, както ти мене... Жените сте вие и нямате за пет пари постоянство. Гласът му затрепера.

– Свилене, не говори така... ти знаеш ли колко аз те... мисля... и колко още те обичам...

Глух плач задави думите ѝ. Тя покри лицето си с ръце.

Свилен пресегна през плета и отне едната ръка от лицето ѝ.

– Пшът! Сълзи не искам! – рече нежно той, – Сълзи не искам! Обичала си ме още, викаш. Само мъки... Такава глупава любов, скрита, по-тайна Ех!... Вятър!... Де не плачи, де! Срещнали сме се в толкова време веднъж и ти да плачеш!

– Свилене, Свилене!... Знаеш ли как ми е мъчно?... Ти не знаеш – разхлипа се Милена, – ти нищо, нищо не знаеш!

– Е, млъкни, млъкни!

Свилен опна по-близо Милена и сви крепко мъжка ръка през кръшната ѝ снага. Тя се предаде на гърдите му и като в прежни минали дни устата им се сляха в целувка, сега вече греховна целувка.

Върбите тихо и спокойно си шушнеха нещо. Воденицата глухо гърмеше. А в синьото небе звезди една до друга трептяха, непрестанно трептяха.

От воденицата се чу немощният глас на стареца:

– Милено... Милено! Къде се дяна бре, дете?

Милена трепна.

– Ида, ида! – обади е тя високо. – Их, Свилене, колко съм мислила – божичко, защо го не срещна някъде, само да си поприказваме!

– Нима само да си поприказваме?

– Ами?...

– Е, приказвай де... да слушам...

– Ех, Свилене, какъв си! Защо се не ожениш? Чини ми се, че тогава няма толкова да ми е мъчно, няма да те мисля... Щях да привикна и с ония хора... Как ги мразя сега! Така е, човек кога излъже сърцето си! говореше Милена и гладеше с ръка челото на кроткото магаре, което спокойно и мило я гледаше.

– Марко, Марко! – заговори му тя. – Хубаво сивичко магаренце, ти

никому не казвай... ти, простичко животно; колко пъти си ни бил свидетел!... Мълчи си, мълчи си, сивичък Марко!

Свилен се засмя.

Милена се беше забравила.

Немощният глас на стареца пак завика:

– Милено!... Чедо!

– Е, ида де! – обади се високо Милена и настави: – Защо ме вика сега? Нека почака... Ех, Свилене!... Не знам дали ти още ме обичаш, но аз... Стоян е добър, добър като муха... Вярвай, да го бия, ще плаче като дете и нищо, нищо няма да ми каже... ама пак го мразя... може и затова да го мразя... Ти какъв си луд, лош, ама...

– Нямахме щастие да живеем заедно и това си е! – въздъхна Свилен.

– Ти си крив за това, ти, Свилене!

– Сиромашията е крива! Нали ги говорих... В чужда къща живея... Все ратай, все ратай, заробил съм се у хората. И ти щеше край мен да страдаш повече от мен... Защо да ти почерня младините и да отровя живота ти... Мислих, мислих... много мислих и не се реших.

– Ако ме обичаше повече, щеше да се решиш.

– Ти пак тая си знаеш!... И по-напред така ме кореше.

Старецът пак завика:

– Милено!

И забуха суха кашлица зад върбите.

– Ида, ида!

– Пстой – рече Свилен.

– Свилене, пусни ме, моля ти се, късно е...

– Не, пстой!

И Свилен прескочи плета.

На небето спокойно си трептяха звезда до звезда. Мрачните високи сенки на върбите тихо си шушнеха нещо, воденицата непрестанно и глухо шумеше.

– Милено – извика пак старецът. – Милено, къде се дяна? – зачести ядосано той, но дълго никой не му се обади.

Пак по някое време медното клопатарче пак мерно задрънка из пътя към село. В тишината внезапно екна тиха мъжка песен и някак странно проехтя в нощта.

Де гиди млади години,

колко се лесно минахте!

КРАЙ

© 1903 Елин Пелин

Публикуван първоначално в Летописи, IV, кн. 7, май 1903, с. 145–147, под заглавие „Идилия под звездите. Разказ“ и подпис Елин Пелин. С новото заглавие и доста езикови и смислови поправки включен в Разкази, т. I, 1904, с. 117–123, и почти без изменения в следващите издания на VI. Наново преработен за С1¹, с. 71–77.

Някои промени при включване в С1: „Слънцето бе заседнало зад сините далечни планини на запад и хоризонта губеше вече...“ става „...планини на запад. Там се губеше...“; „Воденичният шум стана самотен и някак си потаен“ – „Шумът на воденицата като че ли се засили“; „иззад оградата на малката воденична градинка“ – „от малката градинка зад воденицата“.

Елин Пелин. Съчинения, том I – Разкази 1901–1906, „Български писател“, 1972 г.

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5302>]

1. Съчинения на Елин Пелин. Под редакцията на Т. Боров, С., к-во „Хемус“, т. I и II, 1-о изд. 1938